

3 sk 1864

Moderstempel:

1864-udgaven blev i 1862 tegnet af kunstmaleren O. H. B. Olrik på foranledning af Generaldirektoratet, og hans udkast blev godkendt den 15. september 1862.

Philip Batz blev efter godkendelsen anmodet om at gravere et moderstempel til udgaven. Dette blev udført i stål og forestillede 4 sk-frimærket. Originalstempler til de øvrige værdier 2, 3, 8 og 16 sk. blev iflg. Kofoeds bog »Danske Frimærker«, 1901, side 134, udfærdiget ved, at fire rammer med de nye værdier i alle 4 hjørner blev skåret i messing, og fældninger af 4 sk-moderstemplets indre oval blev anbragt i disse rammer. Værdiangivelsen i den indre oval blev skåret i bly og indsat i fældningerne.

Man havde således nu originalstempler til alle 5 værdier af udgaven, hvor den indre oval på disse var ens (på nær værdiangivelsen), mens rammerne omkring ovalen var forskellig. 4 sk adskilte sig helt fra de øvrige værdier, idet den ydre randlinie var brudt på midten af alle fire sider.

Matricer og klicheer:

Om den videre fremstilling af 3-skillingens matricer og klicheer, fremgår der intet endegyldigt i litteraturen, men ved en gennemgang af matricefejlenes forekomst i arket, er jeg kommet frem til, at fremstil-

lingen af klicheerne kan være foregået på følgende måde:

Af originalstemplet er der udfærdiget 8 primære matricer, hvorved der kan være opstået 8 primære matricefejl (heraf 4 beskrevet senere).

Disse 8 matricer er derefter dubleret, således at der er fremkommet 16 sekundære matricer og ligeledes op til 16 sekundære matricefejl.

Disse 16 matricer er igen dubleret til 32 tertiære matricer (op til 32 tertiære matricefejl).

Igen er disse 32 matricer dubleret, således at man har haft i alt 64 matricer, og man skulle om muligt kunne finde 64 quadrillære matricefejl på 3-sk frimærket.

De 64 matricer har man benyttet til at fremstille formodentlig 128 klicheer, således at man, efter at have benyttet 100 klicheer til trykpladen, har haft 28 reserveklicheer.

Tryk:

Det fremgår af Thieles protokol, at 3-sk er trykt i fire trykomgange, og disse er fordelt på følgende leverancer fra Thieles trykkeri:

- 1. tryk: Kamtakket 13 x 12½.
- 20. fabrikation, ark à 100 stk.:
- 21/9 1865 Prøveark..... 2 stk.
- 4/10 1865 Gode ark 2000 stk.
- 5/10 1865 Gode ark 1000 stk.
- 19/10 1865 Gode ark 7000 stk.

19/10 1865 Makulatur-
ark..... 348 stk.
I alt Gode ark 10000 stk.

Farven er lilla. Hvidt papir.

2. tryk: Kamtakket 13 x 12½.
22. fabrikation, ark à 100 stk.:
20/4 1867 Gode ark 10097 stk.
20/4 1867 Makulatur-
ark..... 303 stk.
I alt Gode ark 10097 stk.

Farven er mørk violet. Hvidt papir.

3. tryk: Kamtakket 13 x 12½.
25. fabrikation, ark à 100 stk.:
20/5 1869 Gode ark 10100 stk.
20/5 1869 Makulatur-
ark..... 400 stk.
I alt Gode ark 10100 stk.

Farven er lilla-rosa. Groft gult pa-
pir.

4. tryk: Linietakket 12½.
27. fabrikation, ark à 100 stk.:
12/9 1870 Gode ark 500 stk.
20/9 1870 Gode ark 1000 stk.
11/10 1870 Gode ark 1500 stk.
11/10 1870 Makulatur-
ark..... 250 stk.
I alt Gode ark 3000 stk.

Farven er lilla-rosa. Hvidt »silke«-
papir.

Settings:

Ud fra det materiale, jeg har været igennem, fremgår det, at der minimum har været 5 settings. Efter

hvert tryk har trykpladen været styrtet, og da pladen bestod af enkeltklicheer, har det betydet, at der for hvert tryk opstod en helt ny sammensætning af klicheernes placering i trykpladen. Dette giver i alt 4 settings, og den 5. setting opstår ved, at pladen har været styrtet under 3. tryk, således at 3. tryk indeholder 2 settings.

Den oplagsmæssige fordeling mellem de 2 settings i 3. tryk kan der ikke siges noget om, men den i denne artikel omtalte 3. setting synes umiddelbart at være den almindeligst forekomne. Yderligere skal bemærkes, at jeg har set et parstykke 1. tryk, som det ikke var muligt at placere i hverken 1. eller 2. setting, hvorfor der muligvis kan forekomme en 6. setting. Dette skulle give følgende fordeling:

1. tryk	1. setting
	1a setting ?
2. tryk	2. setting
3. tryk	3. setting
	4. setting
4. tryk	5. setting

Pladning:

I det følgende beskrives nogle af de matricefejl, der forekommer på 3-sk, samt deres placering i de enkelte settings. Det skal bemærkes, at den af Lasse Nielsen offentliggjorte takningsnøgle (NFT 1975, side 108-111), som er gengivet i Jørgen Gotfredsens bog »Om at samle 1864-udgaven«, side 19, er af uvurderlig hjælp ved pladning af mær-

ker fra de kamtaktede tryk. Yderligere skal bemærkes, at mærker med placering som nr. 2-9 samt 92-99 i arket altid vil have randvandmærke ved centralt placeret kronevandmærke. Disse to hjælpemidler samt den efterfølgende beskrivelse af matricefejlene skulle gøre det muligt at placere de fleste 3-sk mærker fra 1. til 4. setting.

Primære matricefejl:

Af de primære matricefejl, hvoraf der om muligt skulle kunne findes 8, er der i fig. 1 vist de fire hidtil fundne. Fejlene skulle, hvis alle 128 klicheer var med i arket, kunne findes hver 16 gange.

PM 1: Farvestreg bag NØ-lige 3-tal (AFA nr. 12 z) findes følgende gange i arket:

- 1. setting 15 gange
- 2. setting 15 gange
- 3. setting 14 gange
- 4. setting ? (det skal bemærkes, at der kun kendes placering af følgende mærker af denne setting i arket: nr. 2-5, 12-15, 22-25, 32-35 og 41-45).
- 5. setting 13 gange

PM 2: Farvestreg i sværdet under K i KGL, findes følgende gange i arket:

- 1. setting 14 gange
- 2. setting 13 gange
- 3. setting 13 gange

- 4. setting ?
- 5. setting 14 gange

PM 3: Farveplet mellem 5. og 6. skraveringslinie til højre for kronen (samt farveplet foran NØ-lige 3-tal), findes følgende gange i arket:

- 1. setting 9 gange
- 2. setting 10 gange
- 3. setting 9 gange
- 4. setting ?
- 5. setting 13 gange

PM 4: Farveplet mellem 2. og 3. skraveringslinie fra højre under kronen, findes følgende gange i arket:

- 1. setting 16 gange
- 2. setting 16 gange
- 3. setting 15 gange
- 4. setting ?
- 5. setting 15 gange

(Fortsættes)

Ved du, at

- i Columbia kan tvangstillægsmærker bruges som frimærker, mens det omvendte ikke er tilfældet.
- i Brasilien anvendes mærkerne til kræftens bekæmpelse tvangsmæssigt hvert år den første uge i advent.

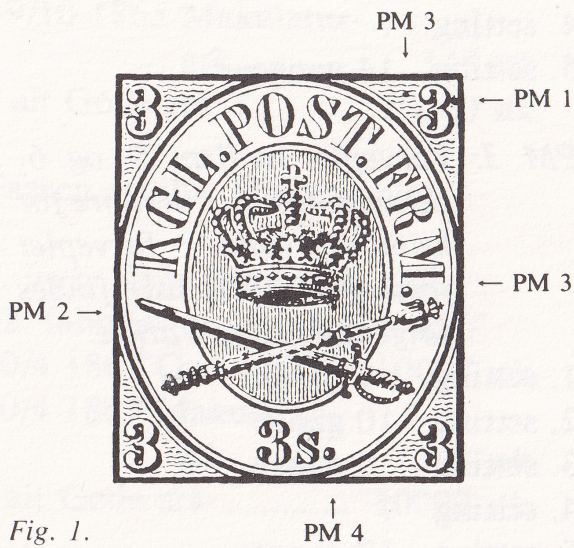


Fig. 1.

1. setting

1	2					2	4	4		
11	4	1	3			3		4	2	1
21	1		4	2	1			1		1
31		4	1		3	2		4		
41	2	1	3			4	2			
51	4	4	4	2	2	1		1		
61			3			1		3	1	4
71	4	4	1	1	4	4		3		
81				2				3	2	2
91	1	2		3	2					

2. setting

1		1	2	4	3			1	2	1
11	1	2	4					4		
21		1			1	3			4	
31	4		2		1		4	4		2
41		2	4		3		1	3		3
51	4		1	4	2		1	2		4
61		4	2		2					2
71			2	4			1		3	4
81	2		3	4		1				4
91	1			1		1		3	3	3

3. setting

1		2	1				2	4	4	4
11				2	4			3	2	3
21	2		3	1			4		1	
31			3	1	2		2	1		1
41			3		3	4	3	2		1
51	1	3		4	4		4	4		
61			4	2		1	3			
71			1		1	2		1	2	1
81	3	1				4				
91	4	2						2	4	4

4. setting

1			3	1						
11				4						
21		2		2						
31										
41	1	2	2	1	1					
51										
61										
71										
81										
91										

5. setting

1	1				2	4	3			1
11	2	1	4	4	4	1				
21	1	4	2	2	1	3	4	2		2
31	3	2	3	4			4		3	4
41	3			2	3	2	3	4	3	
51		2				2		3		
61	1				1		4		4	
71			4	2		1	3			
81		2		1					1	4
91				2	3	1	1	4		3

3. setting

1		2			5	1			
11			5	1			3	2	3
21	1								5
31	5	5	3		1		2		
41					4	3	2		
51				4	4				
61			4	1			3		
71						2			2
81	3					4		5	5
91	4	1			5			2	4

4. setting

1									
11									
21		2		1					
31				5					
41			2						
51									
61									
71									
81									
91									

5. setting

1					1				1
11	1				4			5	
21		4	2	2		3		2	
31		1			5		4		4
41	3			2	3	2	3	4	3
51	5	1				1		3	
61				5				5	
71				1					
81		1				5			
91				1	3				

Tertiære matricefejl:

Af de tertiære matricefejl, hvoraf der om muligt skulle kunne findes 32, er der i fig. 3 vist 6 af de mest markante. Fejlene skulle kunne findes op til 4 gange i arket.

TM 1: Stor rund farveplet i øvre NØ-lige 3-tals øvre åbning. Fejlen er underlagt PM 1 og kendes 4 gange i arket.

TM 2: Farveudfyldning i nedre halvdel af NØ-lige 3-tal samt farveplet mellem 10. og 11. skraveringslinie fra venstre mellem kronen og scepteret. Fejlen er underlagt PM 2 og SM 1 og kendes fra 2-3 gange i arket.

TM 3: Udløber fra venstre randlinie ved SV-lige 3-tal. Fejlen er underlagt PM 3 og SM 3 og kendes fra 2-4 gange i arket.

TM 4: Farveplet mellem 8. og 9. skraveringslinie til højre for korset. Fejlen er underlagt PM 3 og kendes fra 2-3 gange i arket.

TM 5: Farveplet mellem 2. og 3. skraveringslinie til venstre for korset. Fejlen er underlagt SM 5 og kendes fra 2-3 gange i arket.

TM 6: Farveplet i scepterets venstre side. Fejlen er underlagt SM 5 og kendes fra 2-3 gange i arket.

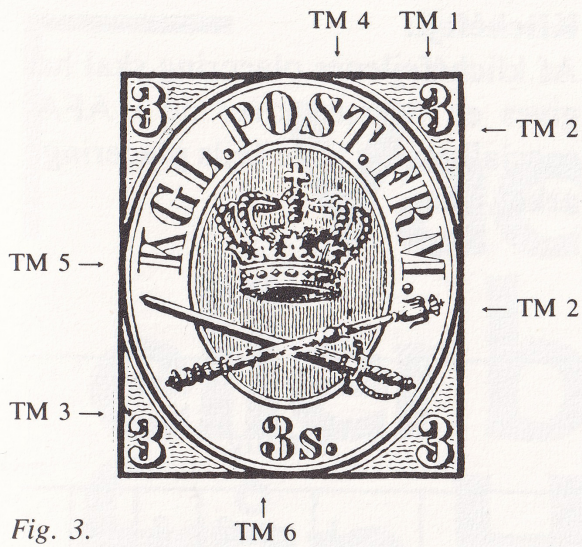


Fig. 3.

3. setting

1					5			
11								
21	2	4						6
31			3	1				1
41			4					
51	1	4						
61				2		3		
71							1	
81								5
91					6			

1. setting

1								
11		1	4			3		
21				2		5		
31	6		1					
41								6
51								
61			4		5	1		1
71								
81				2				3
91								6

4. setting

1			1					
11								
21				2				
31				5				
41	1							
51								
61								
71								
81								
91								

2. setting

1		2		5	1			
11								
21				3				5
31				1				
41			6					4
51						2		
61								
71				6	1			
81	6				5			
91				1			4	3

5. setting

1								
11		1					6	
21					3			
31	4			5				
41								3
51	5	2					3	
61	1						6	
71				2		4		
81				1				1
91				2	3			4

Quadrillære matricefejl:

De quadrillære matricefejl skulle der kunne findes op til 64 af, og de vil kunne gå igen indtil 2 gange i arket. Disse matricefejl vil ikke yderligere blive kommenteret i denne artikel (se under klichéfejl).

Klichéfejl:

Af klichéfejlenes placering skal her gives en oversigt over de i AFA-specialkatalog viste fejls placering i arket.

AFA nr.		Setting				
		1	2	3	4	5
12						
X	Brud over ST	33	35	78	?	12
Y	Farveløs plet under ST	38	13	54	?	22
V*	Farveplet under SV-lige 3-tal	15,86	23,64	94	?	66
W	Farveløs plet mellem sværd og scepter...	28	10	24	**	97

* Quadrillær matricefejl.

** Kendes fra 8. lodrette række.

Jeg takker Det Danske Postmuseum samt frimærkehandler Robert Bechsgaard for hjælp med dokumentationsmateriale og henviser interesserede læsere til AFA-specialkatalogs litteraturliste med hensyn til yderligere oplysninger om 1864-udgaven.

Lars Svendsen

Ved du, at

- verdens første POSTFÆRGE-mærke udkom i Danmark den 27. januar 1919. Indtil juni 1942 blev disse mærker benyttet på færgerne Løgstør-Aggersund samt Esbjerg-Fanø. Derefter kun mellem Esbjerg-Fanø. Anvendelsen af disse mærker ophørte 1. maj 1977.